

Ks. Kazimierz Matwiejuk

Liturgiczna posługa wiernych świeckich

Wstęp

W 2005 r. została wydana bardzo dokładna instrukcja liturgiczna a niektórzy polscy biskupi w ostatnim czasie wydali różne liturgiczne „pro memoria”¹. Jednak sposób celebracji Eucharystii jest daleki od poprawności². Ten stan rzeczy demaskują transmisje, zwłaszcza telewizyjne. Pokazują brak miejsca przewodniczenia i mszał od początku Mszy św. na ołtarzu. Filmują zabieganego lektora, który jest jednocześnie psalterzystą i ministrantem. Przekazują też rozbudowane do „nieprzyzwoitych” granic ogłoszenia, które czasem przeradzają się w pogawędkę aż do rozpoznawania i pozdrawiania poszczególnych uczestników celebracji. Takie ogłoszenia nigdy nie powinny pojawić się w celebracji mszalne. A tak są one realnym i niestety skutecznym niebezpieczeństwem deformacji liturgicznej.

Ale przecież „zdarza się, że (...) brakuje możliwości przeżywania momentów ciszy, medytacji i pełnego czci milczenia przed Bogiem. Nie wszędzie duszpastorze dbają o wydobywanie głębi znaków liturgicznych, zachowanie równowagi pomiędzy liturgią słowa a liturgią eucharystyczną. „Celebryje się” na przykład kazanie, a niedbale czyta się Ewangelię i w pośpiechu sprawuje się liturgię eucharystyczną. Niekiedy uroczyste powitania, podziękowania wygłaszane podczas bardziej uroczystych liturgii, przybierają postać akademii nie licujących z powagą Najświętszej Ofiary, której centrum jest sam Chrystus. (...). Zbyt mała jest liczba dorosłych osób świeckich, zwłaszcza mężczyzn, zaangażowanych w spełnianie posług liturgicznych. Często, nawet podczas wielkich zgromadzeń, celebrans czyta lekcje, recytuje psalm responsoryjny, wypowiada wezwania modlitwy powszechnej”³.

Powyższe konstatacje, także synodalne, są ciągle aktualne. Przewodniczący celebracji zdają się nie pamiętać, że celebryją czyny zbawcze Chrystusa, zatem tajemnicę Jego śmierci i zmartwychwstania, a celebrycja w dyscyplinie wiary jest najskuteczniejszym sposobem mistagogii wiernych w misterium paschalne wcielonego Syna Bożego. To misterium jest uobecnianie w sposób sakramentalny w celebrycjach liturgicznych, zwłaszcza eucharystycznej⁴. Niniejsza refleksja chce być pomocą do przemyślenia tego problemu.

¹ Zob. Metropolita lubelski, *Dekret o niedopuszczalności deklaracji politycznych podczas sprawowania liturgii*, 47 Anamnesis 4 (2006), s. 38. Tenże, *Zarządzenie w sprawie modlitwy powszechnej*, 45 Anamnesis 2 (2006), s. 17. Tenże, *Dekret dotyczący popołudniowych i obrzędowych Mszy św. w sobotę*, 49 Anamnesis 2 (2007), s. 12-13. Biskup tarnowski, *List do parafialnych wspólnot kapłańskich o potrzebie wspólnej modlitwy brewiarzowej*, 48 Anamnesis 1 (2007), s. 15-16. Tenże, *Wskazania dotyczące uroczystości prymicyjnej w diecezji tarnowskiej*, 46 Anamnesis 3 (2006), s. 24-26.

² Zob. Episkopat Polski, *Wskazania po ogłoszeniu nowego wydania Ogólnego wprowadzenia do mszału rzymskiego (09.03.2005)(= Wskazania)*, 42 Anamnesis 3 (2005), s. 25-34.

³ *Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, n. 64-65, Poznań 2001.

⁴ Jan Paweł II, *List Tajemnica i kult Eucharystii* (24.02.1980), n. 9.

I. Od „słuchania” Mszy św. do uczestnictwa w celebracji Eucharystii

Do istoty misterium Kościoła, a tym samym zgromadzenia liturgicznego, należy jego struktura hierarchiczna. Zgromadzenie liturgiczne jest szczególną manifestacją Kościoła, sakramentu jedności. Lud Boży obejmuje wielu członków, zorganizowanych i zjednoczonych pod przewodnictwem biskupa. Dlatego w zgromadzeniu liturgicznym obowiązuje zasada podziału funkcji⁵. Tak było od czasów apostołskich⁶. Dokumenty biblijne i pozabiblijne pierwszych wieków mówią o trzech stopniach hierarchii kościelnej, mianowicie biskupstwie, prezbiteracie i diakonacie⁷, oraz że udział wiernych w liturgii był uporządkowany hierarchicznie. W zgromadzeniu nie wszyscy czynili to samo, lecz każdy indywidualnie lub wspólnotowo wykonywał określone czynności liturgiczne, przez co realizował czynne uczestnictwo w celebracji misterium Chrystusa⁸. Biskup przewodniczył i kierował całą liturgią. Wygłaszał modlitwę eucharystyczną i głosił homilię. Diakoni czuwali nad porządkiem w zgromadzeniu liturgicznym. Oni podawali intencje modlitw, uczestniczyli w przygotowaniu darów ofiarnych, także pomagali przy udzielaniu Komunii św., podając wiernym kielich z Krwią Chrystusa. Świeccy lektorzy proklamowali słowo Boże, odczytując fragmenty Pisma św., a przewodniczący dał znak, by zakończyć świętą lekturę. Pozostali wierni brali udział w liturgii przez słuchanie słowa Bożego, uczestnictwo w procesji z darami ofiarnymi, przez wspólną modlitwę, śpiew i liturgiczne dialogi z przewodniczącym zgromadzenia, a zwłaszcza przez „Amen” na zakończenie anafory⁹. Taki udział był ułatwiony przez zrozumiały język i proste obrzędy liturgiczne.

Kościół, w okresie IV i V wieku, wprowadził stałe posługi liturgiczne. Były to: posługa ostiariusza, lektora, egzorcysty i akolity. Miały one rangę święceń niższych¹⁰. Większość z nich była związana z celebracją Eucharystii. Akolita miał wspierać diakona i subdiakona. Ostiariusz był pomocnikiem subdiakona w przygotowaniu celebracji liturgicznych. Lektor miał prawo czytania tekstów biblijnych podczas Mszy św. Egzorcysta mógł sprawować liturgiczną modlitwę nad zniewolonymi przez szatana¹¹.

Od VI wieku udział wiernych stawał się coraz bardziej pasywny. Kapłani celebrują Mszę św. samodzielnie. Przy nich nie było diakonów. Zastępowali ich klery-

⁵ H. Sobeczko, *Zgromadzeni w imię Pana*, Opole 1999, s. 121.

⁶ T. Sinka, *Podział funkcji w zgromadzeniu liturgicznym*, w: *Misterium Christi, Msza święta*, red. W. Świerżawski, Kraków 1993, s. 172.

⁷ J. Michalak, *Zarys liturgiki*, Płock 1939, s. 135.

⁸ List papieża Korneliusza (+ 253) do Fabiusza z Antiochii podaje wykaz hierarchii kościelnej w Rzymie. Jest tam 1 biskup, 46 kapłanów, 7 diakonów, 7 subdiakonów, 42 akolitów, 52 egzorcystów oraz lektorów i ostiariuszy, zob. J. Nowak, *Historia posług w Kościele*, www.kuria.gliwice.pl/czytelnia/liturgia_sacra/index.php?numer=2&art=9.

⁹ O tym *Amen* św. Hieronim mówił, że rozbrzmiewało ono w bazylikach rzymskich jak grom z nieba. Pod jego uderzeniem pękały mury pustych świątyń pogańskich. Zob. Justyn, *Najstarszy opis Mszy św.*, w: P.-P. Verbraken, M. Starowieyski, *Ojcowie Kościoła. Panorama patrystyczna*, Warszawa 1991, s. 38.

¹⁰ J. Wierusz-Kowalski, *Liturgika*, Warszawa 1956, s. 379.

¹¹ T. Sinka, *Podział funkcji...*, s. 171.

cy niższych święceń. Oni też wykonywali swoje funkcje podczas celebracji Eucharystii. Proste śpiewy stały się bardziej skomplikowane, dlatego powstawały zespoły śpiewacze. Wiernym pozostały tylko niektóre odpowiedzi, które z czasem zupełnie zanikły¹². W średniowieczu Mszę św. rozumiano jako źródło łask i to działających *ex opere operato*, tzn. duchowy skutek był wynikiem wykonania świętej czynności. Łaskę traktowano przedmiotowo. Świadome i czynne uczestnictwo wiernych zeszło na plan dalszy. Ważna była sama obecność oraz „wysłuchanie Mszy św.”, chociaż już od X wieku wyciszono słowa kanonu, by „nie spowszedniały” słowa anafory. Zanikały stopniowo inne elementy aktywnej partycypacji wiernych w celebracji eucharystycznej, zwłaszcza procesja z darami, która zanikła w XII wieku. Zanikła też postawa stojąca na rzecz adoracyjnej postawy klęczącej.

Niezrozumiały łaciński język celebracji spowodował, że jej uczestnicy stali się widzami świętych obrzędów, które od początku drugiego tysiąclecia były sprawowane przez kapłana odwróconego plecami do wiernych. Tak on ich prowadził do Chrystusa, który jest obecny w Eucharystii. Wierni swoją obecność na Mszy św. wypełniali różnymi formami prywatnej pobożności. Modlili się na różańcu, odmawiali ulubione modlitwy, litanie czy nowenny¹³.

W potrydenckim Mszale z 1570 roku nie było jeszcze miejsca dla funkcji wiernych w zgromadzeniu liturgicznym¹⁴. W typowej Mszy trydenckiej uwaga wiernych koncentrowała się na ołtarzu tylko podczas konsekracji i podniesienia. W pozostałych czynnościach ministrant reprezentował lud. Do sprawowania Eucharystii wystarczał kapłan.

Ruch liturgiczny, rozpoczęty w połowie XIX w., w następnym stuleciu dynamizował myślenie i życie liturgiczne niektórych środowisk kościelnych, zwłaszcza we Francji, Belgii i Niemczech¹⁵. Formułował postulaty zmierzające do odkrycia głębi liturgii i takiego jej celebrowania, by nie tylko skuteczniej wyrażała uświęcające i kultyczne działanie Chrystusa i Ducha Świętego w sakramentalnych znakach Kościoła, ale także by wierni mogli w niej świadomie, czynnie i owocnie uczestniczyć.

Do tego zmierzała działalność m. in. o. Prospera Guéranger (1805 -1875), mnicha z francuskiego opactwa w Solesmes, o. Lamberta Beauduin (1873–1960), który domagał się „demokratyzacji” liturgii, przez przybliżanie jej wiernym i wprowadzanie ich w celebrowane misterium. Działalność o. Odo Casela (1886-1948) z

¹² A. J. Znak, *Historia liturgii*, Oleśnica 1993, s. 73.

¹³ Tamże, s. 102.

¹⁴ T. Sinka, *Podział funkcji...*, s. 178-179.

¹⁵ Do Polski idee ruchu liturgicznego przeschcepili zmartwychwstańcy ks. Piotr Semeniński (†1866) i ks. Henryk Kajsiwicz (†1873). Promotorami ruchu byli trzej arcybiskupi: Julian Antoni Nowowiejski (1875- 1941) z Płocka, Romuald Jałbrzykowski bp wileński (1876- 1955), i Józef Bilczewski (+1923) arcybiskup Lwowa. W Krakowie działał ks. Michał Kordel (†1936) i ks. J. Korzonkiewicz (1977- 1932). W środowisku lwowskim działali ks. Władysław Jougman, prof. tamtejszego uniwersytetu, ks. Gerard Szmyd (†1938), proboszcz w lwowskim kościele Marii Magdaleny od 1929 r., ks. Zygmunt Bielawski (†1939), prof. pedagogiki. Wśród liturgistów znalazła się niepokalanka Renata Fudakowska, zob., S. Koperek, *Dom Prosper Guéranger – opat z Solesmes*, RBL 4 (1976), s. 213-220; J. J. Kopeć., *Początki ruchu liturgicznego w Polsce*, „Liturgia Sacra” 4 (1998), s. 217-225.

opactwa Maria Laach koncentrowała się także wokół liturgii jako celebracji misterium zbawienia. Dominantą jego myśli teologicznej była anamneza, jako wspomnienie uobecniające tajemnice zbawienia. To w jego opactwie, w 1921 r., w krypcie kościoła klasztorowego, celebrowano Mszę św. „twarzą do ludu”. Była to Msza św. dialogowana, zatem z udziałem wiernych¹⁶.

Pius XII w encyklice *Mediator Dei* z 1947 r. uznał liturgię za sprawę całego Kościoła. Domagał się czynnego w niej udziału wierzących uczestników. Ten udział miał się przejawiać głównie we wspólnym śpiewie i modlitwie. Komunia św. została uznana za integralną część liturgii mszalnej¹⁷.

II. Funkcje liturgiczne wiernych świeckich

Sobór Watykański II dokonał gruntownej reformy liturgii. Podkreślił, że jej celebrowanie jest dziełem całego Ludu Bożego. Wierni świeccy mają w tych celebracjach swój udział¹⁸. Oni na mocy uczestnictwa przez chrzest w jedynym i wiecznym kapłaństwie Chrystusa, mogą, a nawet powinni, spełniać w zgromadzeniu liturgicznym, zwłaszcza eucharystycznym, przysługujące im funkcje liturgiczne.

1. Funkcje związane z liturgią słowa

Słowo Boże proklamowane w liturgii jest skutecznym znakiem zbawczego dialogu Boga z człowiekiem¹⁹. Przed jego lekturą przewodniczący zgromadzenia eucharystycznego lub odpowiedni komentator może w krótkich słowach wprowadzić wiernych w liturgię słowa (OWMR 31). Proklamatorem słowa Bożego jest lektor²⁰. Na stałe posługę lektora mogą pełnić mężczyźni, a wprowadzenia w nią dokonuje biskup w formie modlitwy benedykcyjnej²¹ oraz przez wręczenie Pisma Świętego²².

Natomiast funkcję lektora w zgromadzeniu liturgicznym, jako zleconą, mogą pełnić zarówno mężczyźni, jak i kobiety. W Mszach z udziałem dzieci czytania powinni wykonywać dorośli. Lektor swoją posługę wykonuje z ambony, a winien ją sprawować w klimacie medytacji. Teksty natchnione powinien czytać bez pośpiechu i w sposób sprzyjający skupieniu. Medytacja może być przedłużona, stosownie do poziomu zgromadzenia, przez krótkie chwile milczenia. Wtedy wierni

¹⁶ W. Świerzawski, *Odo Casel. Misterium i mistagogia*, w: *Pro cuius amore*, Wrocław 1984, s. 249-260.

¹⁷ S. Czerwik, *Medytacja nad encykliką Mediator Dei w 50 lat po jej ogłoszeniu (20.11.1947)*, w: *Liturgia domus carissima*, red. A. Durak, Warszawa 1998, s. 324.

¹⁸ Zob. A. Dyr, *Posługiwanie świeckich w Kościele*, „Communio” 17 (1997) nr 3, s. 113.

¹⁹ Zob. *Wskazania*, n. 12-26.

²⁰ Z. Janiec, *Konieczność formacji lektora do posługi w liturgii*, „Anamnesis” (2005) nr 1 (40) s. 117-125.

²¹ „Boże, źródło światłości i dobroci, Ty posłałeś swojego Syna, Słowo życia, aby objawił ludziom tajemnicę Twojej miłości, pobłogosław tych naszych braci wybranych do posługi lektorów. Spraw, aby nieustannie rozważając Twoje słowo, zostali przez nie ukształtowani i wiernie przekazywali je swoim braciom. Przez Chrystusa Pana naszego. Amen”, zob. *Posługi i święcenia...*, s. 5-7.

²² „Przyjmij księgę Pisma Świętego i wiernie przekazuj słowo Boże, aby coraz mocniej działało w sercach ludzkich”, tamże.

pod wpływem Ducha Świętego łatwiej przyjmą słowo nie tylko umysłem, ale i sercem. Takie chwile ciszy można stosować przed rozpoczęciem liturgii słowa lub po pierwszym i drugim czytaniu oraz po homilii (OWMR 56). Lektor po odczytaniu perykopy biblijnej, gdy wypowiada aklamację: Oto słowo Boże, nie unosi lekcjonarza, a tym bardziej nie ukazuje go wiernym. Godność słowa Bożego wymaga, aby lektor posługiwał się zawsze Lekcjonarzem mszalnym, a nie kartką z tekstem czytania.

Przedłużeniem proklamacji słowa Bożego jest psalm responsoryjny. Nie wolno go zastępować jakąś pieśnią lub innymi tekstami niebiblijnymi (OWMR 57). Psalm wykonuje psalterzysta indywidualnie z ambony. Nie jest właściwe powierzenie jego wykonania scholi ani chórowi. Śpiew psalmu po pierwszym czytaniu powinien być wykonany w całości. Przynajmniej jego refren powinno się śpiewać. Gdy psalterzysta wykonuje wersety psalmu, całe zgromadzenie siedzi i słucha. Włącza się w śpiew refrenu. Psalterzystą może być zarówno mężczyzna, jak i kobieta.

Śpiewem należącym do scholi lub kantora albo organisty i całego zgromadzenia jest aklamacja przed Ewangelią. Można ją opuścić, jeśli Alleluja lub werset przed Ewangelią nie są śpiewane (OWMR 63 c). Ten śpiew „stanowi samodzielny obrzęd, przez który zgromadzenie przyjmuje i pozdrawia Pana mającego doń przemawiać oraz śpiewem wyznaje wiarę” (OWMR 62). Nie jest więc proklamacją słowa Bożego, ale radosnym śpiewem ku czci zmartwychwstałego Chrystusa, skierowanym do Niego przez zgromadzenie liturgiczne. Uczestnicy liturgii słuchają Ewangelii zwrócenii w stronę ambony (OWMR 133). Oni, podobnie jak czytający Ewangelię po naznaczeniu znakiem krzyża księgi, uczynią znak krzyża na swoim czole, ustach i piersiach. Przy tym wypowiadają aklamację: Chwała Tobie, Panie (OWMR 134).

Proklamacja Ewangelii jest powinnością diakona. Jeżeli Mszy świętej przewodniczy biskup, a nie ma diakona, to wtedy jeden z koncelebransów przed wygłoszeniem Ewangelii prosi biskupa o błogosławieństwo. Nie prosi o nie, gdy koncelebracji przewodniczy prezbiter (OWMR 212). Proklamujący Ewangelię, w czasie wypowiedzienia aklamacji: „Oto słowo Pańskie”, nie unosi Ewangeliarza i nie ukazuje go wiernym. Natomiast, podczas bardziej uroczystych celebracji biskup może księgą Ewangelii pobłogosławić zgromadzonych. Następnie Ewangeliarz składa się w stosownym i godnym miejscu (OWMR 175).

Modlitwę powszechną rozpoczyna i kończy przewodniczący celebracji z miejsca przewodniczenia. Natomiast odczytywanie wezwań tej modlitwy nie należy do niego. Może je wygłosić diakon lub kantor, albo lektor lub inny świecki uczestnik liturgii. Może to uczynić z ambony lub z innego odpowiedniego miejsca. Wezwania, przynajmniej cztery, a najwyżej sześć, winny być ułożone w duchu mądrej wolności. Powinny być zwarte i wyrażać modlitwę całej wspólnoty. Koniecznie mają uwzględnić sprawy Kościoła, rządzących, zbawienia całego świata, oraz doświadczanych trudnościami, a także potrzeby miejscowej wspólnoty (OWMR 70).

2. Funkcje związane z liturgią eucharystyczną

Po zakończeniu modlitwy powszechnej rozpoczyna się obrzęd przygotowania

darów ofiarnych. Obrzędowi towarzyszy śpiew. Teraz ołtarz staje się ośrodkiem akcji liturgicznej. Dopiero teraz akolita albo ministranci umieszczają na ołtarzu korporał, puryfikaterz, palkę, kielich, patenę i mszał (OWMR 139). Po przygotowaniu ołtarza przynosi się na ołtarz chleb i wino. Są to owoce ziemi i pracy człowieka. Wyrażają ludzki udział w ofierze Chrystusa. Są wymownym symbolem wszystkiego, co zgromadzenie eucharystyczne przynosi od siebie w darze Bogu i co ofiaruje w duchu²³. Prawo liturgiczne zachęca, aby te dary ołtarza przynieść w uroczystej procesji. W takiej procesji wierni mogą także przynieść dary przeznaczone dla ubogich²⁴. Wówczas niesie się je na początku procesji i składa poza ołtarzem (OWMR 73). Na końcu procesji są niesione chleb i wino.

W czasie przygotowania darów zbiera się dary pieniężne. Tej zbiórki nie należy rozpoczynać wcześniej, ani przedłużać na czas Modlitwy eucharystycznej. Trzeba ją zakończyć przed prefacją. Dlatego konieczne jest wyznaczanie do tej funkcji więcej osób świeckich. To jest ich funkcja. Tej zbiórki „na tacę” nie może dokonywać przewodniczący celebracji.

Wszyscy uczestnicy liturgii mszalnej realizują swoje kapłaństwo chrzcielne przez uczestnictwo w śpiewie i dialogach liturgicznych. Oni też, w ramach obrzędów komunijnych, przekazują sobie znak pokoju. Takim znakiem jest ukłon w stronę najbliższych stojących uczestników Mszy świętej lub podanie im ręki. Ten gest wykonuje się w milczeniu lub wypowiada po cichu słowa, skierowane do najbliższego członka zgromadzenia: *Pokój Pański niech zawsze będzie z tobą* albo: *Pokój z tobą*. Ten odpowiada: *Amen*. Nie wolno używać formuły: *Pokój nam wszystkim*. Każdy uczestnik świętej liturgii powinien znak pokoju przekazywać ze zrozumieniem, że jest to wyraz miłości braterskiej i eklezjalnej komunii (OWMR 82).

Do przyjęcia Ciała i Krwi Chrystusa wierni przygotowują się przez osobiste modlitwy kierowane do Boga w milczeniu (OWMR 84). Mają prawo, by przyjmować Komunię św. z hostii konsekrowanych w czasie Mszy świętej, w której aktualnie uczestniczą oraz przystępować do kielicha Krwi Pańskiej. Nad dyscypliną komunijną oraz praktyką Komunii św. pod obiema postaciami czuwa w Kościele lokalnym biskup diecezjalny.

Zaleca się procesyjne podchodzenie do przyjęcia Komunii świętej (OWMR 160). Tu mogą włączyć się świeccy porządkowi, którzy zadbają o ład i sprawny przebieg procesji. Wierni mogą przyjmować Komunię świętą w postawie klęczącej lub stojącej. Postawa stojąca obowiązuje zawsze, gdy Komunię świętą przyjmuje się pod obiema postaciami. Wtedy przed jej przyjęciem należy wykonać głęboki ukłon wobec Jezusa eucharystycznego, lub przykleknąć na jedno kolano.

Komunii świętej udziela się przez podanie Hostii wprost do ust, a proszącym gestem wyciągniętych dłoni o Komunię, na rękę. Ci ostatni winni spożyć Ciało Pańskie wobec szafarza. Nie wolno podawać na rękę Hostii zanurzonej we Krwi Pańskiej. Wierni komunikujący nie mogą sami brać konsekrowanego Chleba ani kielicha Krwi Pańskiej (zob. OWMR 160).

W udzielaniu Komunii św. pomaga nadzwyczajny szafarz Komunii

²³ Jan Paweł II, List *Tajemnica i kult Eucharystii*, nr 9.

²⁴ *Wskazania*, n. 27- 42.

świętej²⁵. On swoją posługę spełnia wtedy, gdy przystępuje do niej większa liczba wiernych, a brakuje zwyczajnych szafarzy, lub ich stan zdrowia albo podeszły wiek utrudnia udzielanie Komunii św.²⁶.

Zakończenie

Tyłu jest współuczestników celebracji Eucharystii, którzy spełniają swoje funkcje. A one nie są tylko pomocnicze. Są to prawdziwie funkcje liturgiczne. Istotną sprawą jest formacja liturgiczna tych liturgicznych ministrów. Jest to jeden z najbardziej doniosłych i palących problemów duszpasterskich w posoborowej odnowie Kościoła w Polsce. Formacja ta powinna zmierzać do głębokiego zrozumienia misterium paschalnego Chrystusa, które uobecnia się w liturgii i kształtuje życie wspólnoty ludu Bożego.

Formacja liturgiczna ma zmierzać do tego, aby oni uczestniczyli w liturgii świadomie, czynnie i owocnie (KL 11)²⁷. Takie uczestnictwo wymaga nade wszystko głębokiej wiary. Tylko ona może doprowadzić człowieka poza zasłonę znaków, gdzie jest obecny Chrystus i dokonuje uświęcenia uczestników liturgii. Chrześcijanin pouczony przez wiarę potrafi zrozumieć, że akcja liturgiczna, w której uczestniczy, nie jest tylko obrzędem, ale znakiem rzeczywistej, choć ukrytej zbawczej obecności Chrystusa²⁸.

Wierni świeccy, po odpowiednim przygotowaniu, powinni czytać słowo Boże z wyjątkiem Ewangelii, śpiewać psalm responsoryjny i werset przed Ewangelią, odczytywać wezwania modlitwy powszechnej oraz komentarze, posługiwać przy ołtarzu i przy miejscu przewodniczenia troszcząc się o mszał, kielich i patenę, kadzidło i krzyż, światło i wodę. Oni także powinni przynosić do ołtarza chleb i wino jako dary ludu Bożego, zbierać składkę, pełnić funkcję kantora lub organisty, ożywiać śpiew zgromadzenia i wykonywać niektóre śpiewy jako schola lub chór. Nadzwyczajni szafarze Komunii świętej mogą zgodnie z prawem pomagać w

²⁵ Akolita jest stałym nadzwyczajnym szafarzem Komunii, choć w praktyce jest to posługa czasowa. Ustanawia go biskup. „Najlaskawszy Boże, Ty przez Jednorodzonego Syna Twojego powierzyłeś swojemu Kościołowi chleb życia: pobłogosław tego naszego brata, wybranego do służby akolitów. Spraw, aby wiernie spełniając służbę przy ołtarzu i godnie rozdzielając swoim braciom chleb życia wiecznego, stale wzrastał w wierze i miłości ku zbudowaniu Twojego Kościoła. Przez Chrystusa Pana naszego. Amen”, Podając patenę z hostiami lub kielich mszalny z winem, mówi: „Przyjmij naczynie z chlebem (lub: kielich z winem) do sprawowania Eucharystii i tak postępuj, abyś mógł godnie służyć Kościołowi przy stole Pańskim”, zob. *Posługi i święcenia*, s. 8-10.

²⁶ Episkopat Polski, *Instrukcja w sprawie formacji i sposobu wykonywania posługi nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej* (21.06.1991), <http://www.kkbids.episkopat.pl/dokumentydep/eucharystia.htm>. Do jego obowiązków należy także zanoszenie Komunii św. chorym i niepełnosprawnym. Może on również wystawiać Najświętszy Sakrament do adoracji i chować do tabernakulum, jednak bez udzielania błogosławieństwa eucharystycznego. Winien angażować się w budowanie komunii kościelnej, która jest owocem Eucharystii, zob. G. Balcerek, *Nadzwyczajny szafarz Komunii św. współtwórcą komunii kościelnej*, 38 „Anamnesis” 3 (2004), s. 45-54.

²⁷ Zob. R. Pierskała, *Uczestnictwo wiernych w Eucharystii*, LS 8 (2002), nr 2, s. 238-241; zob. także F. Małaczyński, *Odnowa liturgii w Polsce po II Soborze Watykańskim*, RBL XXIX (1976) 4, s. 189-194; B. Margański, *Uczestnictwo wiernych w liturgii Kościoła w duchu Konstytucji Sacrosanctum Concilium*, w: *Euntes docete*, red. S. Koperek, Kraków 1993, s. 90-102.

²⁸ Jan Paweł II, *List Vicesimus quintus annus* (04.12.1988), n. 10.

udzielaniu Komunii świętej i zanosić ją chorym.

Wszystkie te funkcje mogą spełniać zarówno mężczyźni jak i kobiety, z wyjątkiem czynności, które są bezpośrednio usługiwaniem kapłanowi przy ołtarzu i przy miejscu przewodniczenia. Funkcje te są zarezerwowane dla męskiej służby liturgicznej, ministrantów. Mogą być powierzone dziewczętom, ministrantom, tylko wtedy, gdy udzielił na to wyraźnej zgody biskup diecezjalny, zasięgnąwszy opinii Konferencji Episkopatu. W Polsce do posługi nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej dopuszczani są dziś też tylko mężczyźni²⁹.

²⁹ Zob. Wyjaśnienie Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów (15.03.1994), przypomniane i potwierdzone przez prefekta tejże Kongregacji 27 lipca 2001 r., za: Wskazania, n. 53.